

Metoda CONSPIR

Pentru identificat manipulările și teoriile conspiraționiste¹

Pandemia COVID-19 reprezintă o perioadă foarte propice pentru proliferarea teoriilor conspirației. Când oamenii pierd controlul asupra evenimentelor și se simt amenințați fizic, devin mai înclinați către povești conspirative, dramatice, în care ajung să creadă cu tărie. De exemplu, Marea Ciumă din secolul al XIV-lea a dat naștere unei adevărate isterii antisemite; când holera a izbucnit în Rusia în 1892, vina a căzut asupra medicilor iar gloatele fugăreau pe stradă pe oricine purta haină albă.

Pe măsură ce statele încep să-și relaxeze măsurile de distanțare socială, experții se așteaptă ca acest lucru, din păcate, să conducă la o creștere a infecțiilor cu COVID-19. Prin urmare, ne așteptăm ca pe măsură ce numărul infecțiilor crește, la fel se vor reinflama teoriile conspirației privind virusul și politicile de combatere a lui. Cum putem evia să picăm în plasa teoriilor conspirației chiar și astăzi, când se cunosc mult mai bine decât în secolul XIX mecanismele de transmitere ale virusurilor și bacteriilor?

Din fericire, există o modalitate prin care putem inocula publicul împotriva acestui tip de dezinformare: anume, învățând trăsăturile gândirii conspirative. Teoriile conspirației sunt identificate după anumite tipare de gândire. Studiarea acestor tipare este esențială pentru a ne "vacina" pe noi înșine și societatea împotriva influenței corozive a teoriilor conspirației, care ajung să submineze uneori politicile sanitare ale unui stat, așa cum o fac mișcările anti-vaccin.

Cele șapte trăsături ale gândirii conspirative sunt ușor de reținut prin acronimul **CONSPIR**:

1. Contradicții

Conspiraționiștii sunt atât de porniți în a respinge orice vine din surse “oficiale” încât nu-și mai dau seama că susțin lucruri contradictorii. Celebrul videoclip „**Plandemia**”², care a circulat masiv în primăvara lui 2020, propune două teorii fake pentru coronavirus. Prima e că SARS-CoV-2 provine de la un laborator din Wuhan. A doua e că toată lumea are deja coronavirusul din vaccinările anterioare, iar purtarea măștilor îl activează. Evident, ambele afirmații nu pot fi adevărate simultan.

La fel, unii oameni cred că **Prințesa Diana** a fost omorâta ca urmare a unui plan pus la cale de familia regală britanică – dar și că ea trăiește în continuare ascunsă undeva.

În **România**, un comentator acuza guvernul că relaxează restricțiile special pentru ca cei mai săraci, care nu pot munci de acasă, să iasă la lucru și să se infecteze – dar și că face asta pentru a scăpa de plata ajutoarelor de șomaj. Deci, ori guvernul voia ca oamenii să se îmbolnăvească și să nu poată munci, ori să iasă la muncă?

- **Exercițiu:** de ce credeți că oamenii care cred în teorii conspirative nu sunt deranjați de astfel de contradicții și nu renunță la teoria favorită, chiar când li se atrage atenția asupra lor?

2. Intenții Obscure

Fiecare teorie conspiraționistă are la bază ideea că aceia care conspiră (elitele, grupul ascuns) o fac cu motivații suspecte sau de-a dreptul criminale. Bill Gates finanțează și promovează vaccinuri deoarece are un **plan de reducere a populației planetei**, prin eliminare de indivizi, și folosește vaccinurile în acest scop.

3. Ceva e în Neregulă ...

... oricum ai da-o, iar lucrurile nu sunt ce par a fi. Când teoria conspiraționistă e invalidată prea evident de fapte, ea este un pic modificată pentru a supraviețui mai departe, cu același mesaj principal: cineva ne minte, cu intenții ascunse.

Când **Israelul** a impus carantină strictă, conspiraționiștii au zis – “aha, au un plan să ne inducă în eroare, ca să ne luăm după ei”. Când Israelul a început să relaxeze măsurile și a deschis școlile, aceiași au zis – “aha, iată planul, vor să ne luăm după ei și să deschidem și noi, deși pandemia n-a trecut”.

4. Suspiciune exagerată

---

² <https://www.theverge.com/2020/5/12/21254184/how-plandemic-went-viral-facebook-youtube>

Cospiraționiștii nu au încredere în nimic ce vine din surse oficiale sau mass media tradiționale. Prin urmare, orice informație care nu se potrivește cu teoria lor rezultă că este *fake* din start. Iar oricine crede în aceste informații fake și le propagă este parte din marea conspirație: Organizația Mondială a Sănătății (OMS), guvernele, șefii de partide, doctorul Arafat, fundația lui Bill Gates etc. De fapt cam toată lumea cu calificări științifice, într-un domeniu care cere expertiză și e greu de înțeles, rezultă că face parte din rețeaua conspirativă.

Organizația Mondială a Sănătății a fost acuzată simultan că a dat directive ca să fie exagerat numărul infectărilor (deci să apară mai multe) – dar și că a dat directive să se mușamalizeze cazuri (deci să apară mai puține). În ambele cazuri ce conta era nu direcția în care acționa instituția, ci atitudinea fundamentală de neîncredere în ea.

5. Victimizarea

Cospiraționiștii se consideră victime ale persecuției organizate pe scară mare. În același timp, se văd pe ei înșiși ca eroi în luptă cu conspirația, iar orice se va întâmpla le va confirma această părere.

În nordul Angliei, localnicii au atacat și vandalizat niște antene de telefonie mobilă crezând că sunt parte din noul **sistem 5G**, pe care guvernele și firmele multinaționale îl instalează ca să facă rău oamenilor. Doar că antenele respective nu erau 5G, ci actualele 3G și 4G, iar semnalul în zonă a avut de suferit în urma distrugerilor. Văzând că nu le mai merg bine telefoanele, grupurile de militanți anti-5G au zis – “aha, deci iată cum vor să ne pună piedici, deci am avut dreptate că au ceva cu noi”.

6. Imunitate la argumente și dovezi

Nu poți convinge un conspiraționist că n-are dreptate deoarece argumentarea lui se învâрте în cerc. Chiar absența dovezilor pentru teoria sa devine în sine și paradoxal, o dovadă: conspirația e atât de întinsă și abilă încât a reușit să șteargă toate urmele.

Dacă experți independenți au cercetat și ajuns la concluzia că virusul SARS-CoV-2 **nu a fost creat în laborator**, atunci înseamnă că acei experți independenți sunt și ei corupți (de China, de SUA etc, în funcție de teoria ce trebuie susținută). E simplu.

7. Răstălmăcirea aleatoriuului

Multe lucruri se petrec aleatoriu, din întâmplare, dar pentru conspiraționist în spatele lor trebuie să existe întotdeauna o intenție și o legătură ascunsă.

Astfel, faptul că epidemia de SARS-CoV-2 a izbucnit în orașul chinez Wuhan, unde există și un **Institut de Virusologie**, nu poate fi întâmplător. Mai mult, acest institut a primit finanțare pentru cercetare din SUA în trecut – fapt privit ca semnificativ și de cei care accentuează responsabilitatea Chinei, și de cei care accentuează responsabilitatea SUA.

Pe glob, pandemia SARS-CoV-2 a concis cu înmulțirea sistemelor de **telefonie 5G** – evident, nici asta nu poate fi privit ca înâmplător de conspiraționiști.

Concluzie:

Pe scurt, conspirațiile sunt multe și diverse, dar strategiile lor sunt cam aceleași, le puteți identifica ușor: (1) **Contradiții** interne în narațiune; (2) Intenții **Obscure**; (3) ceva e mereu în **Neregulă**; (4) **Suspiciune** exagerată; (5) mania **Persecuției**, auto-victimizare; (6) **Imunitate** la argumente și dovezi; (7) **Răstălmăcirea** unor fapte întâmplătoare.

Exerciții:

- In România pe perioada pandemiei au circulat în cercurile conservatoare două povești, fiecare fiind susținută cu dovezi “din auzite, dar sigure” etc. Una (A) spunea că “autoritățile dau bani familiilor pentru a declara decedații ca fiind morți de Covid”, în ideea de a raporta mai multe cazuri decât existau în realitate. A doua (B) spunea că există mai mulți decedați de Covid-19 decât se raporta, dar autoritățile ascund cazuri.
  - Căutați pe internet și găsiți câteva surse pentru povestea A și B, apoi comparați-le: ce fel de canale / persoane distribuie astfel de narațiuni?
  - Analizați această situație cu metoda CONSPIR de mai sus. Ce observați?
  - Ce anume credeți că face atractive aceste povești pentru anumite segmente de public?
- Uneori discuțiile și conspirațiile pe marginea pandemiei sunt doar paravan pentru alte obiective ale actorilor publici. Aveți un exemplu mai jos – vezi și link³. Comentați cazul și explicați ce motive ar putea avea cineva pentru a pune în discuție numărul decedaților în România: ce vrea să obțină cu asta?

---

³ https://pressone.ro/asociatia-drepturilor-detinutului-liviu-dragnea-a-lansat-operatiunea-decese-fictive-de-covid?fbclid=IwAR25K-m-wOnyemGL_ugcW750XQn0COVHelofwD7ySxrm2mSELu6UQRnLwccg

Asociația drepturilor deținutului Liviu Dragnea a lansat operațiunea “decese fictive de COVID”

România TV anunță că spitalele plătesc oameni să declare decese fictive de COVID. Informația e rostogolită pe ecrane zile în șir și se transformă în campanie de presă. România TV cere autorităților, imperativ, să investigheze acuzațiile.